

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja.

Spisuje Josip Levičnik.

Moto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanski pregovor.

VII.

Gozdnarstvo je bil tretji nauk, kterega smo se učili l. 1869. v gospodarstvenem tečaju na Dunaju. Kot domačin planinskih krajev, kterim je gozd silno važna reč, sem jaz za svojo stran pri tem nauku dvoje prav občudno pogrešal, namreč: 1. da je bilo za ta poduk odločenih premalo ur; in da je 2. docent, g. France Grossbauer (kteri je bil kmali po skončanem kurzu odlikovan z zlatim križcem za zasluge), se vé, od pičlo odmerjenega časa gnan, svoje uke vse prenašlo razlagati moral, in mu je bilo torej pogosto prav težko slediti s svinčnikom. Zraven tega je gospod — na videz slabotnih pers — včasih tudi tako tiho govoril, da ga je človek vkljub velike pazljivosti mnogokrat prav komaj umél. Poskušal bom vendar ob kratkem po domače povedati, kaj sem si o tem nauku začertal v svoj šolski dnevnik.

Kot vvod gozdnarskega poduka kazale so se nam najpred koristi, ki nam jih gozd na vse strani donša. Dajé nam mnogoverstne lesenine za stavbe, za razna orodja in pihišja; derva za oglje in raznotéro kurjavo; — bramba je dalje gozd v goratih krajih zoper snežne plazove in zémeljske usáde; dajé nam po presnem listju mnogo dobre klaje, v suhem pa obilno stelje za živino; skazuje pa se tudi kot posebno dobra bramba zoper sviž (leteči pesek = Flugsand), kteri, od vetra prenašan, zlasti po velikih planotah (v našem cesarstvu posebno po Moravskem in Ogerskem) mnogo škode napravi, ter polja in travnike zasiplje. Vstric tem koristim so se omenjali trije pglavitni sovražniki gozda; namreč: gozdni požári, škodljivi merčesi, in brezmišljene pokončevanje, ktero poslednje je dandanašnje, žalibog, s prav redko izjembo skor povsod, kjerkoli še kaki štemelj moli iz zemlje. Govorilo se je v vvodu dalje, da se gozdi včasih sami zasajajo s tem, ker veter in voda prenašata seme iz enega kraja v družega, kar se vidi zlastiv starotnih gozdih (Urwälder). V prejšnjih časih, dokler je bilo več gozdev, in so jih ljudje tudi zmerno sekali ter le bolj starino trebili, se je novo lesovje le po tej poti zaplodevalo. Dandanašnje pa, ko se od gozdev toliko zahteva, jim je treba poleg naravskega zasajevanja tudi druge umetne pomoči.

Razdelil nam je g. docent v daljnem uku gozde v tri pglavitne verste, namreč v visoke- (Hochwälder), nizke- (Niederwälder), in smesne gozde (Kompositions-, Mittelwälder). Pervi rastejo po-

seбно počasi, torej tudi dolgo ne rodijo dobrega semena; včakajo pa za to visoko starost. Drugi rastejo bolj naglo, pa tudi hitreje dorastejo. Tretji so smes prvih dveh, tedaj mnogoverstnih gozdodrevnih plemen. Visoke gozde imenujemo tudi tamne, senčne, (Schattenpflanzen), ker jim preveč solnca ne tekne dobro. Le-sim spadajo zlasti: jelke in smreke; buka že mlaj. Svetle gozde (Lichtpflanzen) imenujejo one, ki ljubijo bolj solčno toploto. K tem se prištevajo: mecesen, borovec, bréza, trepelika, vérba i. t. d. Za tem govorilo se je od raznoverstnega načina pri sekanju gozdev. Nekteri se smejo sekati do golega (Kahl-Platthieb); nektere je dobro le prebirati, ter se morajo puščati posamesna drevesa zadržati semena (Besamungshieb); včasih se pa drevje le obsekuje za pičo in steljo (Blätterhieb). Do golega sekati se smejo le taki gozdi, ki se po semenu lahko kmali vnovič zaplodijo, kar veljá zlasti od svetlih gozdev. Pa še pri tem ni vse eno, ali se začne sekati tu ali tam, ampak more se paziti na to, da se godí to na vetru nasprotni strani. Veter namreč napravlja pri gozdu lahko na mnogo strani veliko škodo, torej je treba tudi pri tem gospodarstvenem poslu paziti na krajne okoliščine ter poznati dobro, od kot vetrovi dohajajo. Kakor pa marsikje, zapazimo tudi pri gozdu posebno skerb narave same. Tako so n. pr. drevesa ob kraju ali koncu gozdev naj močnejša, naj krepkejša. Ako posekaš té, ti pade tudi bramba gozda in s tem nastaja velika škoda. Posebno smrekovi gozdi naj se načnejo, t. j. sekati pričnejo vselej od zavetne strani, da ima mladi zarod varstvo zoper merzle, puste in osušne vetrove. Naj bolje je, ako se krog in krog gozdev, kateri se sekajo, pusti iz dreves in germičja živa ograja (Waldmantel), ki vetrovom moč jemlje. Poleg vetrov so tudi merčesi gozdom zelo škodljivi; posebno tisti rujavi mali keberčki (Borkenkäfer), ki gnjezdijo pod drevesnim lubjem, delajo okolicam velik kvár. Zato je dobro, da se vse staro drevje, ki ga veter ali sneg polomi ali pohabi, podela v žagovce ali pa derva, in se tako gozd čedi ter večje škode varuje. Pod lubjem starih polomljenih dreves se škodljivi merčes naj rajše zaplodi.

Golo sekanje tamnih gozdev je za prihodnji lesni zarod posebno nevarna reč, ker postane med drugim tudi preveč mrazu razpostavljen; priporočevalo pa se je nasprotno iz takih gozdev starino prebirati, semena, bogata mlajša drevesa pa puščati, da se s tem mladi zarod zaplodi. Poznejše, ko mladiče dobro požene in začne kvisko rasti, se smejo zopet druga starejša débla iztrebiti, da niso mladiču na poti. *)

*) Hrastovina, jelovina in bukovina rastejo vkup tudi prav dobro; zlasti vgodna je taka smes za hrastovje. Tudi taki gozdi naj se golo ne sekajo. Op. g. doc.

Kar pa zadeva sekanje svetlih in nizkih gozdev, se sme to že bolj do golega storiti; samo pazi naj se na to, da se drevje seka kolikor je moč pri polti (tik pri korenini), ker iz korenin začne potem gnati kmali novi zarod. Posebno listnato drevje, k čimur se prišteva hrast, jesen, brestje, jagnjeta i. t. d., ima čudovito plodnost v koreninah. Zlasti, ako se stara debla s spijočimi očmi posekajo, požene naglo iz korenin novo drevje, ki starega obilo nadomesti. Tedaj je treba dobro gledati pri sekanju gozdev na razne okoliščine, kako in kje naj se seka, in tudi, kdaj naj se to zgodi. O prvih dveh točkah smo po večjem že govorili; toliko naj dostavimo še, da topli vlažni vetrovi mlademu gozdu niso ravno škodljivi. Kar pa zadeva čas, kdaj naj se gozd seka, se je priporočevala najbolj pomlad, dokler drevje še ni muževno. Za vlažne in močvirnate kraje se je svetoval celó zimski čas. Pri sekanju naj se pazi na to, da se drevje na pošev odsekuje; da se lubje štórov nič ne poškodeje in okruši, in tudi na to naj se dobro gleda, da se drevesni štóri sami ne razkoljejo, ker na tem je urnejša rast mladega zaróda.

Globoko perstno zemljišče in milo podnebje je listnatim gozdom naj bolj vgodno.

Smesne gozde dobro gojiti se je skor naj bolj priporočevalo; to pa se zgodi, ako les pri sekanju umno prebiramo. Na en oral se je svetovalo pustiti stati n. pr. 60 do 80 bogato-semenskih dreves raznega plemena; tako ni po eni strani mladi zarod preveč v senci, po drugi pa ima varstvo zoper vetrove. Pa tudi naj se ne pušča rasti tako drevje, ki prenašlo vkviško hiti; bolje so v to čokata, močna debla. Ako si gojimo v takih smesnih gozdih tudi hrastje in brestovje, je treba paziti, da taka drevesa ne stojijo preveč posamesno, ampak v skupinah (Gruppen). Smesni gozd zahteva dobre zemlje in shaja naj bolje po ne previsokih gričih. Kar pa zadeva obsekovanje dreves (Blätterhieb) za kermo, priporočevalo se je to posebno bolj revnim gospodarjem. Gorski javor in jesen dajeta namreč izverstno pičo za živino. Čas za pripravljanje take kerme se je imenoval naj bolj pripraven o Kresu. (Prih. dalje.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

II. Kar so ti trije učenjaki pisali o slovnici Metelkovi, to je čversta kritika, ktera ne podira le, ampak tudi zida. In taka bodi nam Slovencem v čislih. Povedali so mu, vzlasti o čerkah in njihovih oblikah, prijazno in spodobno skor vse, kar se mu je pozneje